**Povilas Tebelškis**

## Vilkų (Tauginaičių) kapinyno 1994 m. žvalgomieji archeologiniai tyrimai

Vilkų (Tauginaičių) kapinynas (Panevėžio r., Krekenavos seniūn.) yra Krekenavos girininkijoje. Iki 1989 m. šis objektas archeologams nebuvo žinomas. Tų metų rugsėjo mėnesį Panevėžio miškų ūkio gamybinis susivienijimas kalvoje, esančioje netoli Salvelės ir Kemarūties upelių santakos, pradėjo kasti žvyrą. Darbų metu rasti žmonių kaulai, taip pat radiniai. Deja, darbai nebuvo iš karto nutraukti. Kalvos teritorijoje buvo iškasta apie 45x40 m dydžio žvyrduobė. Žvyras su kaulais buvo vežamas žvyruoti keliukui kitoje Kemarūties upelio pusėje. Dalį kaulų (kaukolių) surinko eigulys J.Damaševičius ir palaidojo prie medinio kryžiaus, esančio šalia žvyrduobės. Kiek žinoma, kai kuriuos radinius (spėjama, kad tai galėjo būti apyrankės) turėjo susivienijimo vadovai Panevėžyje, tačiau vėliau neaiškiomis aplinkybėmis tie radiniai dingo.

1990 m. kovo mėnesį šį objektą žvalgė LKPC archeologai. 1992 m. spalio mėn. Vilkų (Tauginaičių) kapinynas buvo įrašytas į naujai išaiškinamų objektų sąrašą (IP 1778/A). 1991 m. žvalgomuosius archeologinius tyrimus šiame objekte vykdė archeologas A.Gedeikis ir Panevėžio r. paminklotvarkininkas P.Juknevičius. Tyrimų metu į PV nuo karjero buvo iškastos 2 perkasos (20 $m^2$). Perkasos Nr.2 kv.A-5, 90 cm gylyje, aptiktas apardytas griautinis kapas be radinių, orientuotas į V (270°).

1994 m. Vilkų (Tauginaičių) kapinyno tyrimus tęsė LKPC. Jų metu iškastos 5 perkasos (Nr.2-7), kurių bendras plotas 47,5 $m^2$. Atidengti 3 kapai (Nr.2-4). Kapas Nr.2 (perkasa Nr.3) išlikęs gerai, kapas Nr.3 (perkasa Nr.6) - apardytas ir kapas Nr.4 (perkasa Nr.7) - sunaikintas.

Kapas Nr.2. Perkasos Nr.3 P dalyje kv.B-4 bei išpjovoje, 40 cm gylyje nuo žemės paviršiaus, išryškėjo tamsesnio grunto pailgos formos 2,4 m ilgio ir 68 cm pločio kapo duobė. 90-93 cm gylyje atidengtas griautinis kapas. Mirusysis palaidotas aukštielninkas. Nežymiai sulenktos per alkūnes rankos guli ant dubens kaulų, kojos ištiestos, kaukolė pakreipta į R.

Griaučių ilgis 1,7 m. Palaidojimas orientuotas į V (270°). Antropologo R.Jankausko duomenimis, kape palaidotas 35-40 m. amžiaus vyras. Konstatuota patologija: sugijęs kairiojo stipinkaulio lūžimas tipinėje vietoje. Mirusiajam krūtinės srityje nuo apatinio žandikaulio įstrižai stuburui iki dešinės rankos alkūnės atidengtos 7 žalvarinės plokštelės (4-5 cm ilgio ir 1,5 cm pločio). Jų galuose (apatinėje pusėje) yra po kilputę sujungimui (pav.17:6-7). Plokštelių paviršius puoštas dviejomis lygiagrečiomis eilėmis iškilių gumburėlių, išmuštų iš vidinės pusės. Tarp plokštelių buvo tarpeliai, kuriuose surinkta daugiau kaip 50 vienetų žalvarinių spurgelių (pav.17:5). Jie maždaug 5 mm skersmens, apačioje turi po dvi kilputes pritvirtinti prie odos. Matyt, tarp žalvarinių plokštelių buvo žalvariniais spurgeliais puošta oda. Tai perpetės liekanos. Visiškai analogiškų dirbinių archeologinėje literatūroje rasti nepasisekė. Ties dešinės kojos keliu (išorinėje pusėje) į kapą įdėtas siauraašmenis pentinis kirvis nulaužtais ašmenimis (pav.17:1). Išlikusi kirvio dalis 12 cm ilgio, penties viršutinė dalis yra 7 cm ilgio, skylės skersmuo - 3,6-3,8 cm. Tarp blauzdikaulių gulėjo geležinė ovalo formos 3,5x2 cm dydžio smarkiai surūdijusi sagtelė (pav.17:3). Nuiminėjant kaulus, po dešine ranka rastas geležinis kovos peilis (pav.17:2). Jo ilgis 31 cm, plotis 2,5 cm. Peilio nugarėlė lygi, jos storis 3-5 mm. Ties peilio rankena gulėjo du žalvariniai apkalai dirželių galams įtvirtinti (pav.17:4). Apkalų ilgis 4 cm, šonai trapecijos formos, viršutinėje dalyje yra kilpa, o apatinėje - skylutė pritvirtinimui. Čia pat rasta daugiau kaip 20 6 mm ilgio ir 3 mm skersmens cilindriukų. Jų paskirtis neaiški.

Kapas Nr.3. Jis atidengtas perkasoje Nr.6 kv.A-B-1-2, 54 cm gylyje nuo žemės paviršiaus. Kapas apardytas: sulaužyta kaukolė, rankų kaulai išlikę tik iki alkūnės, suardyti kojų kaulai. Palaidojimas orientuotas į PV (246°). Kape palaidota apie 25-35 m. amžiaus moteris. Įkapių nerasta.

Kapas Nr.4. Iš kapo išliko tik du kauliukai, ant kurių gulėjo siauraašmenis pentinis kirvis (kv.B-5, 61 cm gylyje). Kirvio ilgis 21 cm, penties viršutinės dalies plotis 6,3 cm, skylė apvalios formos, 3,2-3,5 cm skersmens. Kirvio plotis siauriausioje vietoje 2,5 cm, prie ašmenų - 6,7 cm.

Pagal radinius atidengtus kapus reikia datuoti V-VI a. Nustatyta kapinyno teritorija, pasiūlyta jį įtraukti į archeologijos paminklų sąrašą.

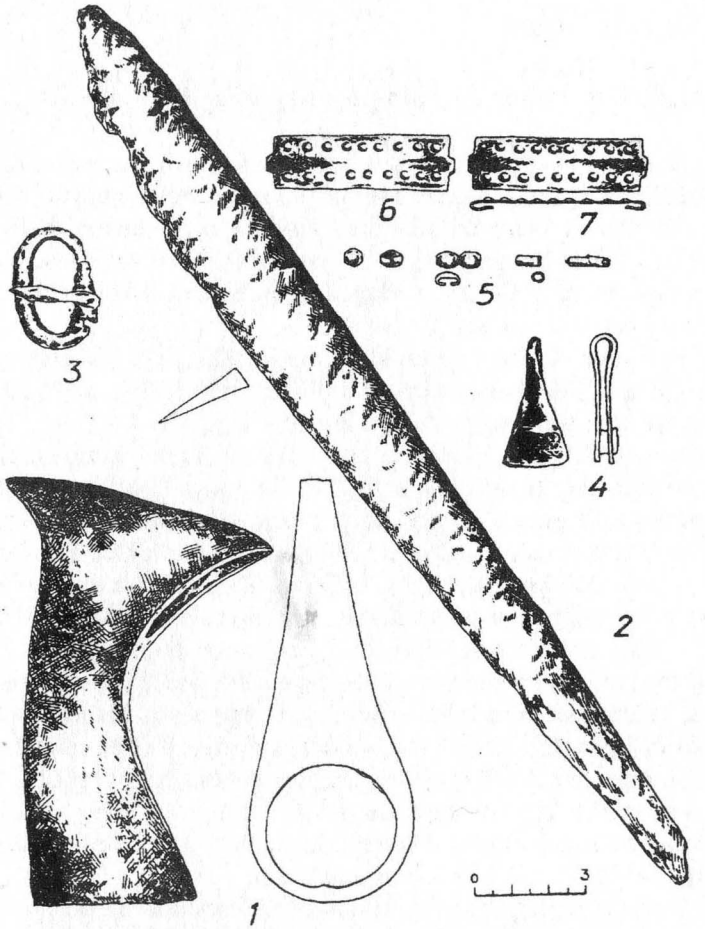


Pav.17. Kapo Nr.2 įkapės: 1 – kirvis, 2 – kovos peilis, 3 – sagtis, 4 – apkalas, 5 – spurgeliai, 6-7 – plokštelės (1-3 – geležis, 4-7 – žalvaris)
Fig.17. Goods of grave 2: 1 – ax, 2 – battle knife, 3 – buckle, 4 – mounting, 5 – knobs, 6-7 – plates (1-3 – iron, 4,7 – bronze)